

DEEL 2 : PROJECTBUNDEL "KLEUTERS EN ... NOOIT MEER OORLOG"

11 NOVEMBER... GEEN GEWONE DAG VOOR KLEUTERS ...

Op de laatste dag van juli 1914 namen vele tienduizenden jonge mannen afscheid van vrouw en kinderen, van ouders, familie en vrienden. Ze waren opgeroepen om in het leger te gaan dienen. De soldaten aan het front konden nooit naar huis. Ze moesten vechten om te leven en te overleven. Velen keerden mentaal en lichamelijk verminkt terug. Duizenden anderen zijn veel te vroeg gestorven.

België lag centraal in 'de Grote Oorlog'. In elke stad of gemeente staat een monument dat herinnert aan 14-18. Onder elke kerktoeren ligt of lag een ereveld voor oud-strijders 14-18. Het zijn 'stille' getuigen.

Zij die het geluk hadden terug thuis te komen kunnen ons veel vertellen.

Vorig jaar werkten we met de hele school aan het project 'Nooit meer oorlog'.

Ook in onze kleuterschool kwam dit thema naar binnen.

U schrikt misschien en denkt 'toch niet in de kleuterklas'!

Maar met volle kracht kunnen wij zeggen dat het een heel dankbaar en tof thema is. Wij genieten van heel veel inspiratie en enthousiasme van de kleuters en collega's.

Het accent bij de kleuters ligt wel een beetje anders dan in de lagere school maar de kern is dezelfde.

Op hun niveau werd er over de oorlog verteld en konden ze met behulp van materiaal het leven van toen beleven.

De klas werd een soldatentent rijker en de loopgraven deden de kleuters sluipen en schuilen, ook talrijke andere activiteiten kwamen aan bod.

Vooraf de bewustwording van de oorlog was het belangrijkste.

Daarnaast kwam de vrede, dat er geen ruzie meer is tussen grote en kleine mensen, het samenwerken, zorgen voor elkaar, lief zijn voor elkaar,... aan bod.

Met dit project 'Nooit meer oorlog' worden de kleuters van basisschool Mozaïek bewust van 'de grote oorlog'. Zij beleven de geschiedenis van lang geleden.

Wij willen die belangrijke boodschap aan alle kleuteronderwijzeressen en kleuters doorgeven.

Om de 'oorlog' niet te vergeten, dragen ze elke dag met hun sleutelhanger of klaproos het symbool van de vrede over naar alle mensen die ze ontmoeten.

Door het grote succes van de betrokkenheid van de kleuters aan dit project besloten we onze beleving weer te geven in een bruikbare bundel.

We hopen dat dit project een uitdaging is om de geschiedenis van het verleden levend te houden bij onze kleuters, de grote mensen van de toekomst. Zij zorgen ervoor dat deze geschiedenis niet vergeten zal worden, ook als wij er niet meer zijn...

Van harte en veel plezier,

Lut Beirens en Laetitia Verschaeve

PROJECT IN KAART

We delen het project in over 5 dagen (10 dagen kan ook) met elke dag een specifieke invalshoek.

Drie pijlers zijn de basis voor de opbouw van ons vredesmonument.

Het vredesmonument bestaat uit negen bouwstenen die de kleuters in de loop van de vredesweek verzamelen tijdens de verschillende activiteiten.

<p>DRIE PIJLERS</p>	<p>Pijler 1: Een gezicht en een gevoel geven aan de ‘vergeten oorlog’ Pijler 2: Op zoek naar de ankerpunten van de ‘vergeten oorlog’ in de eigen omgeving Pijler 3: Het bouwen van een universeel vredesmonument</p>										
<p>5 DAGEN VAN DE WEEK</p> <p>(10 dagen kan ook)</p>	<p>Dag 1: De vergeten oorlog krijgt een gezicht Dag 2: Op zoek naar de ankerpunten in de schoolomgeving Dag 3: Dag van het verdriet met expressieactiviteiten Dag 4: Een sobere dag Dag 5: Vredesdag</p>										
<p>BOUWSTENEN</p> <table border="1" data-bbox="203 914 412 1203"> <tr> <td>7</td> <td>8</td> <td>9</td> <td rowspan="3">vrede</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>4</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> </tr> </table> <p>herdenking belofte geschiedenis</p> <p>Geschiedenis als fundament om naar de toekomst te kijken</p>	7	8	9	vrede	5	4	6	1	2	3	<p>Steen 1,2 en 3: Een terugblik op de geschiedenis <i>Steen 1:</i> De geschiedenis van WOI in de eigen omgeving <i>Steen 2:</i> De geschiedenis van WOI in de Westhoek <i>Steen 3:</i> Oorlog en geweld vandaag de dag, veraf maar ook dichtbij</p> <p>Steen met klaproos 4: Herdenking van de slachtoffers van de oorlogen...herdenking en gedachtenis</p> <p>Twee zijstenen 5 en 6: Belofte om nooit het laatste woord te geven aan geweld</p> <p>Bovenste stenen 7, 8 en 9: Een nieuw dak voor een wereld waarin vrede een kans krijgt, samen elke dag werken aan vrede in de eigen leefomgeving en samen op stap voor de vrede</p>
7	8	9	vrede								
5	4	6									
1	2	3									

'Nooit meer oorlog'... pedagogisch project vanuit het ontwikkelingsplan en leerplan wereldoriëntatie

4 ERVARINGSSITUATIES	<ol style="list-style-type: none">1. Ontmoeten1. Zelfstandig spel2. Explorerend beleven3. Ontwikkelingsondersteunend leren
11 ONTWIKKELINGS-DOMEINEN	<ol style="list-style-type: none">1. Positieve ingesteldheid2. Emotionele ontwikkeling3. Sociale ontwikkeling4. Morele ontwikkeling5. Godsdienstige ontwikkeling6. Muzische ontwikkeling7. Motorische ontwikkeling8. Zintuiglijke ontwikkeling9. Denkontwikkeling10. Taalontwikkeling11. Ontwikkeling van de zelfsturing

LEERPLAN WERO

Overkoepelende doelstellingen

Mens en levensonderhoud

Mens en zingeving

Mens en het muzische

Mens en medemens

Mens en samenleving

Mens en techniek

Mens en natuur

Mens en tijd

Mens en ruimte

Gebruikte afkortingen	
ERVARINGSSITUATIE (ES)	
ONTMOETEN = ONT	EXPLOREREND BELEVEN = EB
ZELFSTANDIG SPEL = ZS	ONTWIKKELINGSONDERSTEUNEND LEREN = OOL
JK = JONGSTE KLEUTERS	OK = OUDSTE KLEUTERS
OA = ONTWIKKELINGSASPECT	DOM = ONTWIKKELINGSDOMEIN
Wero = WERELDORIËNTATIE	lpl = LEERPLANDOEL
OD = ONTWIKKELINGSDOEL	

ELKE DAG AAN DE SLAG

Het spreekt voor zichzelf dat de materie en inhoud bij de jongste kleuters (JK) anders is dan bij de oudste (OK) kleuters.

Bepaalde activiteiten worden aan alle leeftijden gegeven maar in een andere versie.

Hou vooral rekening met de kinderen in jouw klas, de leeftijd, hun niveau, hun ontwikkeling...

De activiteiten kunnen aanzetten tot eigen creatieve inbreng van jou en de kleuters.

DAG 1 : De vergeten oorlog krijgt een gezicht

Het thema wordt aangebracht met behulp van het verhaal van Victor en het bezoek aan de tentoonstelling.

Vechten en doodschieten komen amper aan bod. Het wordt wel even aangeraakt om te zeggen dat de mensen (de soldaten) gevochten hebben om de baas te worden, om meer land te hebben, om meer plaats te hebben om te wonen. Het bezoek aan de tentoonstelling en de bezoekende soldaten in de school is een echte impressie.

PIJLER 1 : Een gezicht en een gevoel geven aan de 'vergeten oorlog'

Steen 1 : Oorlog in de eigen omgeving

→ de geschiedenis van WOI in de eigen omgeving

Steen 2 : Geweld vandaag in de wereld

→ oorlog en vrede vandaag de dag

Steen 3 : Oorlog in de Westhoek

→ de geschiedenis van WOI in de Westhoek

DAG 2 : Op zoek naar de ankerpunten in de schoolomgeving

We bezoeken in de schoolomgeving de ankerpunten die een getuigenis zijn van de oorlog. Daarna komt de expressie door middel van tekenen, kleuren, schilderen, boetseren,...

Het symbool de klaproos krijgen ze in een de vorm van een broche of sleutelhanger. Met die klaproos geven we de boodschap 'nooit meer oorlog' door.

PIJLER 2 : Op zoek naar de ankerpunten van de 'vergeten oorlog' in de eigen omgeving

Steen 4 : Gedachtenis (steen met de klaproos)

→ herdenking en gedachtenis van de slachtoffers van de oorlog

DAG 3 : Dag van het verdriet

We zoeken activiteiten die verdrietsituaties weergeven. We denken aan de soldaten die vroeger gestorven zijn en aan hun familie.

PIJLER 3 : Het bouwen van een universeel vredesmonument

Steen 5 en 6 : Geef het laatste woord niet aan geweld

→ belofte om nooit het laatste woord te geven aan geweld

DAG 4 : Een sobere dag

De kleuters maken een klapproos, het symbool voor de herinnering. De kleuters kiezen hoe ze de klapproos willen maken. We bouwen het vredesmonument verder op.

PIJLER 3 : Het bouwen van een universeel vredesmonument

Steen 7 en 9 : Samenwerken voor vrede

→ een nieuw dak voor een wereld waarin vrede een kans krijgt

DAG 5 : Vredesdag

Een groot sfeervol moment met de ballonnen en de vredesduiven. Vooraf kunnen de kleuters, ouders, grootouders,... een vredeswens uiten. Samen met de ballon gaat hun wens de lucht in. Een heel vredevol moment.

PIJLER 3 : Het bouwen van een universeel vredesmonument

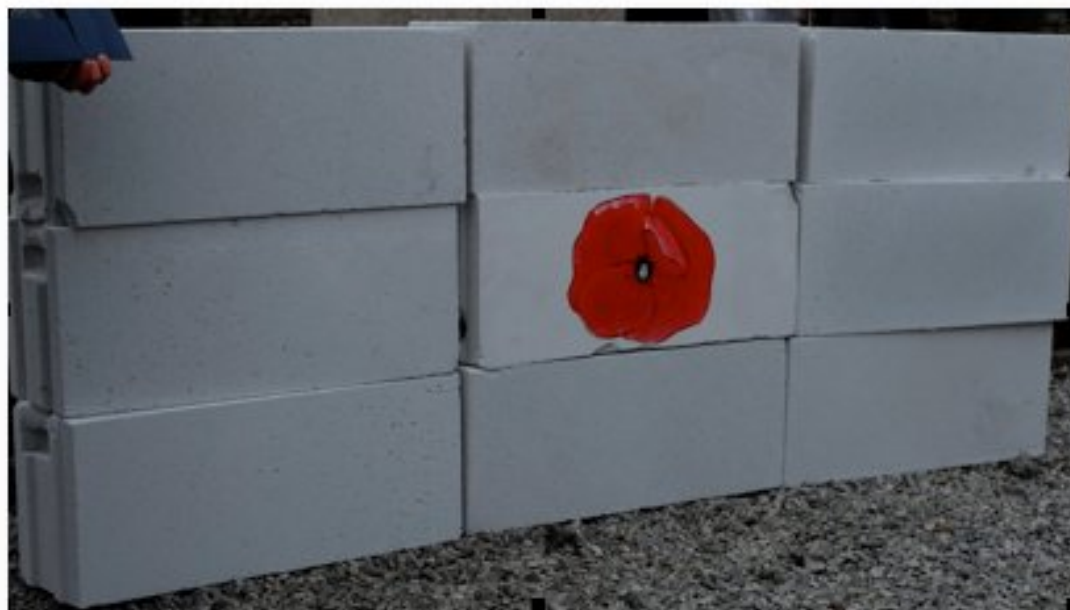
Steen 8 : Samen op stap voor vrede

→ geschiedenis is een fundament om naar de toekomst te kijken

HET VREDESMONUMENT

ACCENTEN

Een nieuw dak voor een wereld waarin vrede een kans krijgt, samen elke dag werken aan vrede in de eigen leefomgeving

Belofte om nooit het laatste woord te geven aan geweld

De klaproos
Herdenking en gedachtenis

Belofte om nooit het laatste woord te geven aan geweld

Geschiedenis een fundament om naar de toekomst te kijken

PLAATS VAN DE STENEN EN BETEKENIS

<p>STEEN 7 : Samenwerken voor de vrede</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en samenleving Mens en tijd</p>	<p>STEEN 8 : Samen op stap voor de vrede</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en samenleving Mens en zingeving Mens en muzische</p>	<p>STEEN 9 : Samenwerken voor de vrede</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en samenleving Mens en tijd</p>
<p>STEEN 5 : Geef het laatste woord niet aan geweld</p> <p><u>PIJLER 3</u> : Het bouwen van een universeel vredesmonument</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en samenleving Mens en medemens</p>	<p>STEEN 4 : Gedachtenis</p> <p><u>PIJLER 3</u> : Het bouwen van een universeel vredesmonument</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en zingeving Mens en medemens Mens en natuur Mens en muzische</p>	<p>STEEN 6 : Geef het laatste woord niet aan geweld</p> <p><u>PIJLER 3</u> : Het bouwen van een universeel vredesmonument</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en samenleving Mens en medemens</p>
<p>STEEN 1 : Oorlog in de eigen omgeving</p> <p><u>PIJLER 2</u> : Op zoek naar de ankerpunten van de 'vergeten oorlog' in de eigen omgeving</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en tijd Mens en samenleving Mens en ruimte Mens en levensonderhoud</p>	<p>STEEN 2 : Geweld vandaag de dag</p> <p><u>PIJLER 1</u> : Een gezicht en een gevoel geven aan de 'vergeten oorlog'</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en zingeving Mens en samenleving</p>	<p>STEEN 3 : Oorlog in de Westhoek</p> <p><u>PIJLER 1</u> : Een gezicht en een gevoel geven aan de 'vergeten oorlog'</p> <p><i>Wereldoriëntatie :</i></p> <p>Mens en tijd Mens en ruimte</p>

HET LEVENVERHAAL VAN VICTOR VANHAUWAERT

° Ruddervoorde 7 augustus 1888 + 27 maart 1916

Ik zal jullie iets vertellen van Victor Vanhauwaert. Lang geleden is hij geboren in Ruddervoorde. Zijn mama en papa waren heel blij dat Victor geboren werd. Hij had heel veel broertjes en zussen, samen 14. Zoveel kindjes eten geven is heel moeilijk als je heel weinig geld hebt. Ze hadden toen ook nog niet een badkamer, voor iedereen een bed, voor iedereen eten. De kindjes werden ziek en konden niet meer genezen en gingen dood.

6 kindjes zijn gestorven, maar Victor niet. Zijn mama was heel verdrietig omdat die kindjes dood gingen.

Zijn mama en papa moesten heel veel en hard werken. Papa werkte op het land en zijn mama zorgde voor het huis en de kinderen, soms ging ze ook nog kantklossen.

Zijn grootste zus wilde niet thuis blijven, ze ging met haar kinderen naar Canada. Daar zou er meer eten en werk zijn.

Na een tijdje zei Victor dat hij ook naar Canada ging. Hij mocht in het huis van zijn zus slapen en werkte bij de boeren. Dat vond hij leuk en het ging goed. Hij dacht wel veel aan zijn mama en papa en aan zijn vrienden. Hij wou eigenlijk wel bij hen zijn. In Canada spreken ze een andere taal en dat begreep Victor niet zo goed. Hij kon niet terug naar huis in Ruddervoorde, hij had geen geld om de reis te betalen.

Dan is er oorlog. (Victor is dan 26 jaar) In 1914 start de oorlog in Europa. Dat is niet waar Victor bij zijn zus woont maar wel waar zijn mama en papa wonen. Heel dicht bij zijn huis, in de Westhoek, in Ieper en Diksmuide, wordt er heel erg en veel gevochten.

Ze zoeken mannen (vrijwilligers) die willen helpen om mee te vechten. Victor wil meehelpen om in het Belgische leger te vechten. Hij denkt en hoopt dat hij dan ook eens zijn mama en papa kan bezoeken als hij daar dichtbij is.

Victor is nu soldaat geworden. Hij helpt mee met de andere soldaten. Het is soms heel gevaarlijk. Om een beetje veiliger en beschermd te zijn graven ze loopgraven.

Loopgraven zijn lange grachten, diepe gangen in de grond. Ze graven die zo diep dat ze erin kunnen staan en toch niet gezien worden. Omdat die niet zouden inzakken gebruiken ze planken en balken. Op de grond leggen ze ook planken. Als het regent wordt de aarde modder en dat is niet leuk om daarin te staan. De planken zorgen ervoor dat ze niet in de modder moeten staan.

Aan de kanten van de gracht leggen ze zandzakjes, om de kant (muur) een beetje steviger te maken, daarin zit er eigenlijk geen zand maar de zwarte aarde die ze uit de grachten halen.

Ze hebben een naam gegeven aan die zandzakjes 'vaderlandertjes'.

Victor vertelt dat het daar waar hij is niet leuk is. Hij is ook heel bang. Heel veel bommen worden gegooid. Die zijn heel gevaarlijk en maken de mensen dood en voorwerpen kapot. De loopgraven gaan daardoor ook kapot. De aarde valt naar beneden en soms zitten ze helemaal onder de aarde en moet er iemand helpen om hen eruit te graven.

Dieren (ratten) proberen hun eten op te eten, soms hebben ze geen eten meer. 7 dagen lang zonder eten of drinken is heel moeilijk. De bommen maken ook veel mensen dood, anderen raken gewond, hebben heel veel pijn. Als er dan eens niet veel bommen vallen, regent het en worden de loopgraven echte modderpoelen. Er komt dan heel veel water onder de planken, je moet opletten dat je er niet in valt.

Op een dag schrijft Victor naar zijn mama dat hij een paar dagen niet moet vechten. Hij is heel blij. Hij wil zijn broer Emmery, die ook soldaat is eens bezoeken. Maar oei, hij moet blijven verder vechten. Iemand anders mag naar huis.

Victor moet daar blijven en vindt dit heel erg.

Hij kan daar niet in bad en kan zich ook niet wassen. Hij voelt zich heel vuil omdat hij zich al zes weken niet gewassen heeft. De modder hangt aan zijn kleren, handen en gezicht. Hij kan zich niet wassen in het water omdat het water heel vuil is. Bommen vallen in het water en die maken het water heel slecht. Sommigen worden echt ziek van die bommen en kunnen moeilijk ademen.

Eindelijk mag hij eens stoppen met vechten. Hij ziet zijn broer Emmery. Emmery is ziek van de bommen (gassen) en hij heeft een kogel in zijn lichaam. In het ziekenhuis zullen ze voor hem zorgen.

Victor kan eindelijk eens een bad nemen, in heel warm water, zalig vindt hij dit. Zijn kleren worden ook gewassen. De beestjes (luizen) die erin zitten gaan niet weg met de kleren te wassen. Daarom hebben de soldaten heel veel jeuk.

Eten is er bijna niet, ze hebben heel veel honger. Ze eten de rapen op van het veld, ze eten bijna alles op wat ze vinden, ook dingen die eigenlijk niet meer lekker en gezond zijn. Als er eten op de grond ligt, doen ze de modder eraf en eten ze het toch nog op.

Dan moet Victor weer naar het front. Ze moeten nu echt vechten, tegen elkaar. 'Ten aanval' noemen ze dit. Ze mogen dan niet meer in de loopgraven blijven, ze moeten eruit komen en schieten naar de anderen (van het ander land, de vijand) die heel dicht bij hen staan. Dat is heel gevaarlijk en veel soldaten worden doodgeschoten.

Als het donker is ('s nachts) kijken ze heel veel naar hun uurwerk. Als het heel donker is zeggen ze aan de andere soldaten, 'tot straks' en ze kruipen uit hun loopgraven. (Bij donker worden ze niet goed gezien). Ze zijn heel bang en zenuwachtig, weten niet wat er zal gebeuren, hoeveel soldaten er zullen schieten. Ze zien de andere soldaten uit de bunkers komen. Ze zijn met heel veel. Victor en zijn vrienden zijn met minder. De Duitse soldaten hebben ook betere geweren. Het is heel moeilijk.

Op een dag is het heel stil op het front (de plaats waar Victor en zijn vrienden zitten). Er gebeurt niet veel. Ze verdelen de kogels (munitie) onder elkaar. Dat doen ze met een wagentje dat op sporen loopt (een Berlingske).

Victor duwt het wagentje vooruit. Het is zo stil dat hij nieuwsgierig wordt. Hij wil wel eens zien waarom het zo stil is. Hij steekt voorzichtig zijn hoofd boven de loopgracht uit... hij ziet niemand. Opeens...een kogel... Victor krijgt de kogel in zijn mond. Het doet heel veel pijn, Victor verliest heel veel bloed en ze kunnen hem niet meer helpen. Victor gaat dood.

Hij is dan bijna 28 jaar.

Hij wordt begraven in Diksmuide. Heel veel van de soldaten en vrienden liggen hier begraven. Niet alleen hier maar ook op andere kerkhoven liggen er gesneuvelde soldaten begraven.

Maanden nadat de oorlog voorbij is (na wapenstilstand van 11 november 1918), krijgt zijn mama een brief met twee medailles. Het Belgische leger waar Victor voor gevochten heeft, wil de mama en papa van Victor tonen dat Victor een hele flinke en moedige soldaat was. Ze zijn heel blij en trots dat Victor in de oorlog meegeholpen heeft. Ze willen aan zijn mama en papa laten zien dat ze dat heel moedig vonden en sturen daarom twee medailles op

DE VERGETEN OORLOG KRIJGT EEN GEZICHT

**NOOIT
MEER
OORLOG**

De eerste dag is een kennismaking met het thema en de term 'oorlog'.

De kleuters moeten wakker gemaakt worden voor dit thema, het is niet zo alledaags om dit in een kleuterklas te behandelen. Het is dan ook een thema waar menig volwassenen liever niet aan terugdenken of liever niet bij stilstaan.

	Accent : wat is oorlog ? + uitleg van het monument	
Ervarings-situatie doelgroep	Activiteiten	Ontwikkelingsaspect Leerplandoel (lpl)
ONT + EB (JK + OK)	<p><u>1. Impressie : een eerste kennismaking met oorlog en vrede.</u> <u>Bezoek aan de tentoonstelling 'nooit meer oorlog' in de school</u> In de school werd een ruimte volledig ingericht met informatie over WO I. Concreet materiaal en foto's maakten de inlevingskansen groter. Het concreet materiaal kan gehanteerd worden, informatiebronnen kunnen gebruikt worden. Samen met de kleuters van de klas gaan we kijken en maken zo voor het eerst kennis met de feiten van die tijd. Ze vertellen wat ze zien. De tentoonstelling staat open voor alle ouders.</p>	67. Denkontwikkeling <i>lpl wero 8.13-8.14</i> 61. Kennis en ervaringen structureren
ONT (JK + OK)	<p><u>2. Verhaal van Victor Vanhauwaert, de gesneuvelde soldaat</u> Het verhaal is aangepast aan kleuters.</p>	70. Taalontwikkeling <i>lpl Spreken en luisteren 2.2.2</i> 22. Zich inleven in anderen 64. Denkontwikkeling <i>lpl wero 7.6A-7.7 A</i>
ZS (JK + OK)	<p><u>3. Vrije expressie na bezoek tentoonstelling 'nooit meer oorlog'</u> Na de tentoonstelling krijgen de kleuters de kans om hun impressie te uiten. Naargelang hun behoefte en eigen kunnen geven ze uiting van wat ze voelen of beleefd hebben. Ze kiezen zelf de techniek waarbij ze zich het best voelen.</p>	41. Muzisch omgaan met materialen en beelden 62. Denkontwikkeling <i>lpl wero 0.15A</i>

<p>ONT + OOL</p> <p>(JK + OK)</p>	<p><u>4. Een oma of opa komt vertellen over hoe zij als kind de oorlog beleefden.</u> Hoe was het leven van een kind tijdens de oorlog. Konden zij nog buiten spelen, wie zorgde voor hen, moesten zij naar school? Moesten de mensen nog gaan werken? Onderwerpen die aan bod kunnen komen zijn onder andere : De sirene bij gevaar, de voedselbonnetjes, het geloof, het gebrek aan bepaalde voedingsmiddelen, het uitgangsverbod, het beperkt lichtgebruik, de schuilkelders, de soldaten in de straat, de arbeid van de vrouwen, ...</p>	<p>24. Morele ontwikkeling 65. Denkontwikkeling <i>lpl wero 1.5-1.7-1.15-5.6</i></p>
<p>ZS</p> <p>(JK + OK)</p>	<p><u>5. Themahoek samen met de kleuters opzetten, groeit doorheen de week</u> Een hoekje in de klas wordt gebruikt als herdenkingsruimte. In de loop van de week wordt dit hoekje verrijkt met prenten, herinneringen, werkjes, materiaal, boeken, artikels, symbolen,... rond de oorlog maar ook de vrede. Ook het monument krijgt hier een plaats. Leg de kleuters uit wat de bedoeling is.</p>	<p>32. Godsdiensstige ontwikkeling <i>lpl Godsdienst A2</i> 66. Denkontwikkeling <i>lpl wero 9.5B- 9.5C</i></p>
<p>Steen 2 : Geschiedenis WO I in de westhoek</p>		
<p>ZS</p> <p>(JK + OK)</p>	<p><u>6. Kleuters krijgen een eigen klaproosje opgespeld</u> De school heeft voor iedereen een gemaakt klaproosje ter beschikking. Dit symboliseert het lijden van de soldaten en de slachtoffers. Dit kunnen de kleuters de hele week aandoen. Het blijft in de klas zodat het niet verloren gaat. Bij de jongste kleuters kan je de uitleg geven maar ook de slogan : 'Niet meer vechten, geen ruzie maken maar lief zijn voor elkaar'. Bij de oudste kleuters kan je de symboliek aanbrengen. Dit symbool moet een positieve boodschap brengen voor iedereen.</p>	<p>25. Zich oriënteren op waarden 35. Vertrouwd worden met christelijke gebruiken, rituelen en symbolen 9. Positieve ingesteldheid <i>lpl Godsdienst B2</i></p>

ONT + OOL (OK)	<p><u>7. Een soldaat komt in de klas vertellen</u> Een getuigenis van een soldaat in kledij...maakt de kleuters heel stil. Onderwerpen die aan bod kunnen komen : Wat hij moest doen, hoe ze leefden, dat ze niet zomaar mochten schieten maar gezag moesten ervaren/ondergaan, over de angst en verdriet, over de vriendschap onderling,...</p>	73. Taalontwikkeling <i>lpl Spreken 1.33</i> 81. Ontwikkeling van de zelfsturing <i>lpl wero 0.13-5.6C-5.11C</i>
EB (JK + OK)	<p><u>8. Loopgraven maken en gebruiken in de klas</u> De soldaten zochten bescherming, maakten gangen in de aarde. Zo waren ze een beetje beschut en veiliger. In de klas kan je met behulp van grote dozen karton (koelkast) of grote stukken karton de loopgraven nabouwen. Je plaatst de kartonnen naast elkaar en maakt die vast met touw of wasknijpers. De kleuters kunnen erdoor kruipen of stappen en ervaren hoe smal en broos het wel is.</p>	47. De lichaamsruimte aanvoelen en gebruiken 50. Aangepast bewegen in de ruimte 66. Denkontwikkeling <i>lpl wero 9.2-9.7B- 9.14A</i>
OOL (OK)	<p><u>9. Bezoek aan de bibliotheek</u> Naargelang de beschikbaarheid kunnen de kleuters op zoek gaan naar boeken die informatie geven over de oorlog. Accent : de oorlog, het geweld, hulporganisaties,...</p>	74. Taalontwikkeling <i>lpl Lezen 3.2.1</i> 81. Ontwikkelen van de zelfsturing <i>lpl wero 0.13</i>
EB (OK)	<p><u>10. De klas is donker, we horen geluiden,...we zien heel weinig</u> Dit was wat de mensen meemaakten. Horen maar niet zien. Licht maken was gevaarlijk, ze moesten zo onzichtbaar mogelijk blijven. Soms waren ze heel bang, dingen horen die je niet kent, wat zal het zijn, is het iemand die je kwaad wil doen? <u>Opmerking</u> : Doe dit alleen als je de kinderen kent en weet dat ze dit aankunnen !</p>	70. Taalontwikkeling <i>lpl Luisteren en spreken 2.1.2</i> <i>lpl wero 2.8B</i> 40. Muzisch omgaan met geluiden en muziek

- oorlog
- = ruzie maken omdat beiden iets willen
 - = vechten om gelijk te hebben
 - = vechten omdat je iets wil van de ander en het niet zomaar krijgt
 - = niet lief zijn voor elkaar
 - = onvrede

Steen 3 : Oorlog en geweld vandaag de dag

OOL (OK)	<p><u>11. Krantenknipsels en materiaal bespreken die de kleuters over de oorlog meegebracht hebben</u> De kleuters mochten artikels meebrengen over en rond oorlog en geweld. Ook prenten of foto's van de grootouders, voorwerpen van oorlog en geweld waren welkom. Meegebrachte artikels/prenten worden samen gelegd. De kleuters krijgen de kans om wat ze weten mee te delen aan anderen. Ze kunnen op dit moment bij elkaar of bij de juf terecht voor vragen of onzekerheden. Samen bouwen ze een collage op. De collage geeft een beeld van het oorlogsgeweld weer.</p>	63. Denkontwikkeling <i>lpl wero 0.8E-6.4C-6.5</i> 72. Ervaringen uitwisselen 74. Taalontwikkeling <i>lpl Lezen 2.1</i>
EB (OK)	<p><u>12. Een legertank knutselen</u> (driedimensioneel) Af en toe zien de kleuters wel eens een legertank of de speelgoedwereld gaf hen al een confrontatie. Een legertank geeft bescherming maar kan ook gevaarlijk zijn. Na een bespreking en exploratie kunnen de kleuters zo'n tank knutselen.</p>	41. Muzisch omgaan met materiaal en beelden 64. Denkontwikkeling <i>lpl wero 6.6-6.14-6.15</i>
EB (JK)	<p><u>13. Een gevoelsmeter maken</u> De eerste dag ligt het accent op boosheid. De basisgevoelens wordt in deze week aangebracht. De doos vol gevoelens werd gebruikt. De mensen zijn boos op elkaar en gaan daarom vechten. Ze willen de baas worden en proberen dit door vechten te bereiken. Wij zijn boos omdat de mensen ruzie maken, omdat ze elkaar pijn doen. Geef zeker deze boodschap mee : Als je boos bent moet je niet vechten, je kan jouw boosheid ook nog op andere manieren tonen of uiten.</p>	15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.3</i> 74. Visuele boodschappen interpreteren en er gepast op reageren
ZS (JK + OK)	<p><u>14. Met speelgoedsoldaten en materiaal spelen</u> De zandtafel of een andere bak kan gevuld worden met zwarte aarde. De kleuters kunnen loopgraven maken in de aarde en volgens eigen fantasie situaties naspelen of verwerken.</p>	16. Gevoelens uitdrukken en verwerken 19. Rollen spelen

OP ZOEK NAAR ANKERPUNTEN IN DE SCHOOLOMGEVING

**NOOIT
MEER
OORLOG**

	Steen 1 : Geschiedenis WO I in de eigen omgeving WAS ER BIJ ONS OOK OORLOG ? HOE WAS DE OORLOG DAN BIJ ONS ?	
Ervarings-situatie doelgroep	Activiteiten	Ontwikkelingsaspect Leerplandoel (lpl)
EB (OK)	<u>1. Bezoek tentoonstelling in de school (met referentiepunt onze omgeving)</u> In deze ruimte gaan we vandaag op zoek naar herkenningspunten van Sint-Kruis. De kleuters gaan op zoek naar elementen waar ze iets over kunnen vertellen of waar ze iets meer van weten. Zie je iets van dicht bij ons? Herken je iets van thuis? Heb je al iets horen vertellen van jullie grootouders of anderen?	67. Inzichten verwerven over tijd <i>lpl wero 8.13-8.14C 8.14D-8.15A</i>
EB (OK)	<u>2. Bezoek aan ankerpunt rond de school (kerkplein)</u> In de schoolomgeving zijn er enkele ankerpunten die een getuigenis zijn van de oorlog. We bezoeken een monument en een bunker die deze oorlog en de gesneuvelden een gezicht geven. Wat zag je nog in de tentoonstelling die we hier in het echt zien?	11. Positieve ingesteldheid <i>lpl wero 8.13</i> 67. Inzichten verwerven over de tijd <i>lpl wero 8.14</i>
EB (JK + OK)	<u>3. Bezoek aan het kerkhof</u> Een kerkhofbezoek laat de kleuters stil worden. Gestorven mensen worden er op een bepaalde manier levend gehouden. De soldaten krijgen een speciale plaats, we kunnen dit ook zien. De graven lijken goed op elkaar. Daardoor weten we dat ze tijdens de oorlog gesneuveld zijn en allemaal voor hetzelfde doel gestorven zijn. We denken aan hun familie die verdrietig achter blijven en aan het leed van de soldaten. We leggen een bloem neer voor de rij graven.	30. Stil worden 35. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl wero 2.3B</i>
ZS (OK)	<u>4. Collage maken over ruzie bij ons(krantenknipsels)</u> Geweld en ruzie bij ons. De krant laat dit duidelijk zien. We knippen foto's uit en zien dat er heel veel ruzie gemaakt wordt. De kleuters krijgen de kans om dit samen te brengen en te bespreken.	61. Denkontwikkeling <i>lpl wero 0.13-5.5</i>

<p>OOL</p> <p>(OK)</p>	<p><u>5. Krantenknipsels bespreken die de kleuters over de oorlog meegebracht hebben</u> <u>Geleid gesprekje over de oorlog in de pers, krant, TV</u> Wat vertellen de kranten ons? Waar halen ze informatie? Toepassen van de communicatieve elementen op het niveau van de kleuters. De rol van de zender begrijpen en interpreteren, wat is de boodschap, waarover gaat de boodschap, voor wie is de boodschap bedoeld, wat is de bedoeling, op welke manier is hij gegeven, in welke omstandigheden is het geschreven, welk effect heeft zo'n boodschap</p>	<p>81. Iets te weten komen</p> <p>61. Kennis en ervaringen structureren <i>lpl wero 0.1-0.10- 0.12</i></p> <p>76. Taalontwikkeling <i>lpl lezen 1.3</i> <i>lpl schrijven 1.1</i></p>
<p>ZS</p> <p>(JK)</p>	<p><u>6. Expressie na het bezoek aan de ankerpunten of kerkhof.</u> Expressie na impressie : wat je voelt of ervaart kan je tekenen, schilderen, inkleuren met verschillende technieken,...</p>	<p>16. Gevoelens uitdrukken en verwerken</p> <p>37. Muzische ontwikkeling <i>lpl wero 3.6</i></p>
<p>EB</p> <p>(OK)</p>	<p><u>7. Maken van een legerhelm met papier-maché op een ballon</u> Mensen zoeken bescherming en willen zichzelf ook beschermen. Ze zijn bang voor rondvliegende brokken. Daarom dragen ze een helm. Het is een herkenningsteken voor een soldaat maar ook een gebruiksmiddel om iets in op te bergen. We maken een helm, we proberen op die manier wat beter in de rol van de soldaat te komen.</p>	<p>12. Initiatief nemen</p> <p>41. Muzisch omgaan met materialen en beelden</p> <p>63. Kennis en ervaringen integreren</p>
<p>EB</p> <p>(JK)</p>	<p><u>8. De gevoelsmeter accent bang zijn</u> De oorlog bracht heel wat angst met zich mee. Angst voor het geweld, voor overleving, voor elkaar, voor de agressie. Bang zijn omdat je niet weet wat er zal gebeuren, je weet niet of papa nog terugkomt van het front, bang zijn voor het donker, voor de aanvallen, ... Stilstaan bij dit gevoel. Een tweede gevoel wordt aangebracht en vertaald naar hun eigen leefwereld toe.</p>	<p>15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 2.8-4.5A</i></p>

OOL (JK + OK)	<p><u>9. Puzzel met afbeelding in thema</u> Een foto van een monument (bij ons voor de kerk) wordt verknipt. De kleuters maken die weer tot één geheel. Het monument brengt de soldaten weer samen, we vergeten ze niet. Wij brengen alle stukken weer bij elkaar.</p>	54/55. Nauwkeurig waarnemen, intens kijken 66. Inzichten verwerven over de ruimte
ONT (JK)	<p><u>10. Verhaal ruzie met een kindje in de klas</u> (Verhalenbundel Leven 1/1) Een nieuwe kleuter komt in de klas. Iedere kleuter had al een eigen plaatsje, een eigen rol in de klas. De nieuwe jongen moet er ook bij maar ... je plaats afstaan of delen van speelgoed is niet zo evident. Hoe kan je dit oplossen?</p>	22. Zich inleven in anderen 23. Morele Ontwikkeling <i>lpl Godsdienst C</i>
OOL (OK)	<p><u>11. Gesprekje rond gezinssituaties en/of ruzie thuis of met elkaar</u> Een kringgesprek over ruzie thuis tussen de ouders, de kinderen, met andere familieleden,... Ruzie maken met iemand anders is ook een klein beetje oorlog. Willen gelijk hebben, niet toegeven, elkaar pijn doen of kwetsen, lelijke woorden zeggen,... Ook thuis gaat het soms wel eens minder goed, mama en papa hebben woorden of reageren heel boos tegen elkaar. Soms is het zo erg dat ze elkaar pijn doen of dat mama of papa weggaat.</p>	3. Zich als persoon present stellen 25. Zich oriënteren op waarden 65. Denkontwikkeling <i>lpl wero 4.3-5.5</i>
ONT (OK)	<p><u>12. Godsdienst : Ruzie in de klas</u> Een situatie uit de klas wordt aangesneden. Het verdriet of de boosheid van een ander komt aan bod en wordt door de hele groep besproken. De betrokken kleuters krijgen de kans om hun verhaal te doen. Een moment om die beleving te koppelen aan de begonnen oorlog. Hier kunnen ook de huisjes van de gevoelensdoos gebruikt worden. Kleuters kunnen hun gevoel creatief weergeven en posten naar de kleuters van de klas.</p>	18. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.13</i> 20. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 5.2</i> 27. Ontdekken dat mensen iets vanuit een bedoeling kunnen doen

<p>ONT (JK)</p>	<p><u>13. Tafelpoppenspel : Beertje Snoezel en Beertje Knol</u> Beertje Snoezel en Knol wonen in hetzelfde hol. Ze spelen veel maar nu en dan komt er wel eens ruzie van.</p>	<p>25. Zich oriënteren op waarden 28. Evalueren of gedragingen goed zijn 43. Muzisch omgaan met spelend uitbeelden</p>
<p>ZS (OK)</p>	<p><u>14. Spelen met de zelfgemaakte helm</u> Rolinleving. Een hele dag met de helm rondlopen. Is in het begin wel leuk maar als het een hele dag duurt kan dat storend zijn. Je krijgt warm, je kan er niet alles mee doen. Koprullen of neerliggen gaat heel moeilijk. Toch moesten de soldaten dit steeds aanhebben.</p>	<p>19. Sociale ontwikkeling <i>lpl drama 6</i> 43. Muzische ontwikkeling <i>lpl drama 5</i></p>
<p>ZS (JK + OK)</p>	<p><u>15. Nabootsingsspel in de soldatentent en loopgraven</u> Met behulp van verkleedkledij (uniformen, helmen) en materialen richt je een soldatentent in. Die kan in verbinding staan met de loopgraven. De tent is heel sober ingericht en enkel het noodzakelijke staat erin. De kleuters krijgen de kans om te beleven of verwerken.</p>	<p>19. Rollen spelen 22. Zich inleven in anderen</p>
<p>EB (JK + OK)</p>	<p><u>16. Stappen – marcheren als soldaten</u> De stappen en bewegingen van de soldaten worden uitgevoerd. In een grote zaal of ruimte kan je ook bepaalde formaties maken. Bepaalde muziek of een klikapparaat kan ook gebruikt worden.</p>	<p>43. Muzische ontwikkeling <i>lpl drama 8.1</i> 51. Aangepast bewegen in de tijd <i>lpl BO 1.2.2</i></p>

DAG VAN VERDRIET MET EXPRESSIE – ACTIVITEITEN

NOOIT
MEER
OORLOG

Steen 4 : De steen met de klaproos. Herdenking en gedachtenis.		
Ervarings-situatie doelgroep	Activiteiten	Ontwikkelingsaspect Leerplandoel (lpl)
ONT (OK)	<u>1. Godsdienst : Samen rond het monument zitten</u> De vierde steen wordt geplaatst. De steen van herdenking en gedachtenis. Werkjes, foto's, herdenkingskaartjes worden bij het monument gelegd. We maken het even stil en denken aan de gestorven mensen. Er is ook aandacht voor de verdrietige mensen die het moeilijk hebben omdat er iemand die ze graag zien gestorven is.	22. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl godsdienst A.2</i> 9. Positieve ingesteldheid <i>lpl godsdienst B</i>
OOL (OK)	<u>2. Kringgesprek over 'troosten'</u> Hoe kan je iemand troosten? Wat kan je doen als je ziet dat er iemand huilt? Duiden dat mensen soms troost zoeken in verschillende dingen, voorwerpen, handelingen, foto's,...	15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.4B</i> 18. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.5</i> 32. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl wero 2.3-2.5</i>
ONT (JK + OK)	<u>3. Gesprekje : Hoe omgaan met verlies en rouwen? Kinderen hebben ook wel eens verdriet</u> Je ziet grote mensen wenen als ze horen dat er iemand gestorven is. Je begrijpt niet altijd waarom, je vindt het een beetje raar of je voelt je bang worden. De grote mensen vragen dan om iets te tekenen of je moet mee naar plaatsen die je niet kent. Grote mensen doen dit als ze verdrietig zijn omdat er iemand gestorven is. Als je iets kwijt bent (vb. je knuffel is weg) of je poes, hond, vogeltje,... is dood, dan voel je je ook verdrietig. Wat doe je dan? Hoe kan je er nog aan denken? Wil je het vergeten of juist niet?	18. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.5</i> 14. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 3.2</i> 15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.3</i>

<p>ONT (JK + OK)</p>	<p><u>4. Waarnemen van een schilderij vb. wenend kind</u> <u>Kleuren kunnen gevoelens oproepen</u> De juf heeft een schilderij meegebracht. Daarop staat een gezicht van een wenend kind. Waarom zou dit kindje wenen? Waarom denk je dat? Hoe kan je dat zien? Welke kleuren zie je? Wat voel je als je dat schilderij ziet?</p>	<p>16. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 3.2B, 4.3</i> 74. Taalontwikkeling <i>lpl beeldopvoeding 2, 3</i></p>
<p>EB (JK + OK)</p>	<p><u>5. Ontdekken van gevoelswaarde van een kleur</u> Kleuren hebben ons wat te vertellen. We spreken van verdrietige, donkere kleuren. We hebben ook blije, vrolijke kleuren. Jonge, oude, warme, koude, lichte, donkere, felle,... kleuren. Kleuters kiezen een kleur naargelang hun gevoel, voelen ze zich blij? Hoe kunnen ze dat laten zien?</p>	<p>55. Intens kijken 63. Kennis en ervaringen integreren</p>
<p>EB (JK + OK)</p>	<p><u>6. Muziek met gevoelens beluisteren – beleven : accent verdriet</u> Verschillende muziekfragmenten met een variatie van tempo, volume, inhoud,... worden afgespeeld. De kleuters reageren spontaan/impulsief op de muziek.</p>	<p>38. Nadenken en spreken over eigen muzische uitingen en die van anderen 40. Muzisch omgaan met geluiden en muziek</p>
<p>ONT (OK)</p>	<p><u>7. Prentlezen rond de gevoelens</u> Verschillende prenten worden aangeboden. De kleuters vertellen wat ze zien, over welke situatie het zou kunnen gaan. Welk gevoel zou de persoon hebben? Waarom denk je dat? Had jij ook al eens zo'n gevoel? Gesprekje rond de basisgevoelens.</p>	<p>15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.5A/B</i> 71. Taalontwikkeling <i>lpl Luisteren en spreken</i></p>

<p>EB (JK + OK)</p>	<p><u>8. Tekenen van droevige gezichtjes</u> Verdrietig kijken is anders dan lachen. Hoe zie je dat er iemand verdrietig is? Hoe kan je dat tekenen? Hoe zie jij dat? De kleuters mogen verdrietige gezichtjes tekenen. De gezichtjes kunnen dan bij het monument gelegd worden.</p>	<p>3. Zich als persoon present stellen 62. Denkontwikkeling <i>lpl schrift 1.2</i></p>
<p>EB (JK + OK)</p>	<p><u>9. Boetseren met klei of plasticine van een gezichtje</u> Klei is vervormbaar en heel manipuleerbaar. Een ideaal natuurelement om gevoelens in te steken. Je kan er rustig mee werken maar ook een gevoel mee opwekken en verwerken. Een handeling kan je zo weer verwijderen, een verdrietig gezicht kan je weer blij maken, een traan kan weer verwijderd worden,...</p>	<p>14. Speels, onbevangen en creatief omgaan met de wereld 37. Eigen ervaringen creatief uitdrukken in muzische expressievormen</p>
<p>EB (JK)</p>	<p><u>10. Muzische opvoeding : tranen met kleurentechneken</u> Gekleurde waterdruppels met een rietje wegblazen, de druppels rollen langzaam, ze drogen op maar je kan ze nog altijd zien. De kleuter tekent met wit waskrijt tranen daarna mag hij met een 'verdrietig' kleur (mag hij zelf kiezen) de tranen overschilderen, witte houtlijmdruppels laten drogen, erover schilderen,...</p>	<p>41. Muzisch omgaan met materialen en beelden 45. Kleinmotorisch bewegen</p>
<p>EB (JK)</p>	<p><u>11. De gevoelsmeter accent verdrietig zijn</u> Er waren heel veel mensen verdrietig, de mama's en papa's waren hun jongen of meisje kwijt, kindjes hun papa, er werden mensen gedood, ze deden elkaar pijn. Veel verdriet om al die gestorven mensen. Mensen laten hun verdriet zien, hoe zie je dat? Wat doe jij als je verdrietig bent? Waar voel je dat? Een derde gevoel wordt aangebracht. De gevoelsmeter krijgt het prentje van verdriet erbij.</p>	<p>15. Gevoelens bij zichzelf en bij anderen herkennen 41. Muzische ontwikkeling <i>lpl wero 4.5A</i></p>

OOL (OK)	<p><u>12. Aanbod werkblad : wat maakt je droevig?</u> Situaties zoals iemand uitsluiten, vechten, helpen opruimen, een baby wordt geboren, iets afnemen van een ander, iemand slaan, ruzie maken, iemand knuffelen, iemand staat aan het graf, een cadeautje geven,... worden afgebeeld. De kleuter kleurt de situatie die hem droevig maakt. Geef ook de ruimte om hen te laten vertellen waarom ze het inkleuren.</p>	62. Denkontwikkeling <i>lpl lezen 2.1</i> 74. Visuele boodschappen interpreteren en er gepast op reageren
OOL (JK + OK)	<p><u>13. Korte belevingssituaties : welk gevoel?</u> De juf vertelt korte situaties, een kort verhaal, een gebeurtenis. De kleuters proberen er het juiste gevoel uit te halen, ze proberen zich in te leven in die situatie en vertellen waarom ze dat voelen.</p>	15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.5A</i> Doos vol gevoelens
OOL (JK + OK)	<p><u>14. Sorteren van prenten : blij – verdrietig</u> Blijheid en verdriet liggen dicht bij elkaar. Het zijn ook de twee meest gekende basisgevoelens bij kleuters. Hoe merk je blijheid en verdriet? Waarom is men blij of verdrietig? Deze gevoelens herkennen en van elkaar onderscheiden, we klevan dezelfde gevoelens samen.</p>	61. Denkontwikkeling <i>lpl wero 0.14D</i>
EB (JK + OK)	<p><u>15. Plakken, schilderen, kleuren... met rood</u> In dit project staat de rode klaproos centraal. Het rood verwijst naar het lijden van de soldaten. We werken enkel en alleen met rood om het lijden van de soldaten te herdenken. We proberen dichterbij hun leven te komen.</p>	14. Speels, onbevangen en creatief omgaan met de wereld 37. Eigen ervaringen creatief uitdrukken in muzische expressievormen 63. Kennis en ervaringen integreren

EB (JK + OK)	<p><u>16. Knutselen van klaprozen</u> De rode klaproos kan op heel veel verschillende manieren gemaakt worden. (Vingerverven, stempelen, snipperen, afdrukken, kleuren, verschillende materialen opkleven,...) De kleuters krijgen de uitleg van de symboliek van de klaproos en het kleur. Volgens eigen creativiteit gaan ze aan het werk.</p>	4. Gemotiveerd zijn 41. Muzisch omgaan met materialen en beelden
EB (OK)	<p><u>17. Op zwart blad rode klaprozen stempelen in een kransvorm of vrij</u> We kiezen voor zwart papier omdat dit het kleur van de rouw is. Mensen uiten hun verdriet en tonen dit door donkere kleuren te dragen. Ze willen zien dat ze denken aan de gestorven mensen, dat ze verdrietig zijn om het verlies. Het zwarte papier en de symboliek van de klaproos vertaalt perfect verdriet voor het lijden van de gestorven soldaten.</p>	14. Positieve ingesteldheid <i>lpl muzische opvoeding 16</i> 45. Kleinmotorisch bewegen 41. Muzische ontwikkeling <i>lpl beeldopvoeding, aspect ruimte</i>
OOL (JK + OK)	<p><u>18. Puzzel met afbeelding in thema of puzzel maken van een verdrietig kind</u> Mensen staan aan het graf, zijn verdrietig, de puzzel met de twee verdrietige beelden wordt aangeboden.</p>	66. Inzichten verwerven over de ruimte 83. Problemen oplossingsgericht aanpakken
ONT (JK)	<p><u>19. Tafelpoppenspel: Beertje Snoezel en Beertje Knol</u> Ruzie maken is niet fijn, het maakt de ander verdrietig. Ook de twee vriendjes maken ruzie en traantjes komen erbij.</p>	23. Morele ontwikkeling <i>lpl godsdienst C</i> 25. Zich oriënteren op waarden

EEN SOBERE DAG

Steen 7 en 9 : we proberen de vrede een kans te geven

Ervarings-situatie Doelgroep	Activiteiten	Ontwikkelingsaspect Leerplandoel (lpl)
EB (JK + OK)	<p><u>1. Poedersoep maken</u> We maken soep met poeder zoals vroeger. De kleuters brengen hun eigen kom of gamelle mee. Ze schuiven aan en krijgen een lepel soep die ze in de tent, zittend op de grond opdrinken.</p>	<p>59. Zintuiglijke ontwikkeling <i>lpl wero 0.9A</i></p> <p>65. Denkontwikkeling <i>lpl wero 1.1A</i></p>
OOL (JK + OK)	<p><u>2. Korte belevingssituaties : hoe komt er vrede?</u> In de klas, op de speelplaats, in de eetzaal of thuis maken wij ook wel eens ruzie. Wat gebeurt er dan? Hoe gaat het voorbij? Wat kan je doen om iets goed te maken? Hoe kan je ruzie vermijden? Bij de oudste kleuters kan dit via een gesprekje. Bij de jongste kleuters lukt dit prima met beweging en uitbeelding. (Hoe toon de dat je iets goed wil maken, wat doe je dan,...?)</p>	<p>22. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 2.2B</i></p> <p>20. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.14A</i></p> <p>25. Morele ontwikkeling <i>lpl wero 0.4B</i></p> <p>83. Ontwikkeling van de zelfsturing <i>lpl wero 0.7</i></p>
ZS (OK)	<p><u>3. Collage maken als herinnering aan de overleden mensen</u> Foto's en afbeeldingen van overleden mensen worden samengebracht. Namen komen erbij en ook opmerkingen van de kleuters. Deze collage kan in de themahoek komen maar ook een plaatsje krijgen in de school. (Stille ruimte, godsdiensthoekje)</p>	<p>37. Muzische ontwikkeling <i>lpl wero 3.6</i></p> <p>22. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.5A/C</i></p>

EB (OK)	<p><u>4. Collage maken</u> We kunnen zien dat mensen verdrietig zijn. De ene weent, de andere kijkt heel ernstig, nog een ander zondert zich af,...</p> <p>We brengen prenten van verdriet samen. Waarom zouden ze verdrietig zijn?</p>	21. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 0.5A, 1.3</i> 22. Zich inleven in anderen
ZS (JK + OK)	<p><u>5. Bloemen maken voor de overleden mensen.</u> Voor mensen die ze kennen of zien maken we een bloem. De bloemen blijven staan, zo vergeten we hen niet. Hier kunnen de kleuters volgens eigen creativiteit zelf aan de slag.</p>	32. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl 2.5A-2.6A</i> 10. Positieve ingesteldheid <i>lpl wero 2.3C</i>
EB (JK + OK)	<p><u>6. Bewegen op muziek : verdrietig</u> Verdriet in de muziek kan je horen. Mensen reageren verschillend op muziek. Wat doen wij? Waarom willen mensen luisteren naar verdrietige muziek? Heimwee. Gemis aan een geliefde die er niet meer is.</p>	15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 3.2A</i> 44. Grootmotorisch bewegen
OOL (OK)	<p><u>7. Denkontwikkeling : hoeveel soldaten op een rijtje? Spelen met hoeveelheden</u> Veel soldaten waren bij de oorlog betrokken. Heel veel mensen zijn gestorven. Zoveel dat we het niet kunnen tellen. De soldaten op het blaadje kunnen we wel tellen. De soldaten willen de mensen eten brengen. Kleur het juiste aantal soldaten die voedsel naar de huizen brengen. Kleur het aantal soldaten die gewonde soldaten helpen, kleur evenveel soldaten als er voedselpakketten zijn,...</p> <p>Het onderwerp van dit blaadje is (de soldaten helpen), breng een positieve boodschap over.</p>	68. Denkontwikkeling <i>lpl wiskunde MK 2</i> 17. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.5F</i> 10. Positieve ingesteldheid <i>lpl wero 0.4A</i>

ZS + OOL (JK + OK)	<p><u>8. De oorlog : zelfgemaakte memorie</u> In de loop van de week konden de kleuters prenten verzamelen. Ieder prentje wordt twee keer voorzien. Daarvan wordt een geheugenspel gemaakt. Dit spel kan het hele jaar gespeeld worden. Vergeet de klaproos, het monument en de vredesduif niet. Je kan ook foto's van de verschillende activiteiten of voorwerpen gebruiken.</p>	<p>63. Kennis en ervaringen integreren</p> <p>35. Vertrouwd worden met christelijke gebruiken, rituelen en symbolen</p> <p>55. Zintuiglijke ontwikkeling <i>lpl wero 0.7B</i></p>
ONT (OK)	<p><u>9. Gevoelsprenten : blij, verdrietig, bang, boos</u> <u>Prenten sorteren volgens gevoel</u></p>	<p>15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.3F/G/H, 4.5B</i></p> <p>17. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.5B/E</i></p>

DE VREDESDAG

NOOIT
MEER
OORLOG

	Steen 8 : Ons monument is af. De laatste vredessteen wordt geplaatst	
Ervarings-situatie Doelgroep	Activiteiten	Ontwikkelingsaspect Leerplandoel (lpl)
ONT (JK+ OK)	<p><u>1. Vredesmoment met toeters en ballonnen. De Last Post wordt door de klaroenblazers gebracht.</u> <u>Oplaten van witte ballonnen met zelfbedachte vredeswensen</u> Iedere kleuter krijgt een witte ballon. Daaraan hangt een klein vredesduifje. Een wens van vrede, bedoeld voor de anderen werd erop geschreven. Een heel sfeervol en ingrijpend moment...de Last Post wordt gespeeld. Daarna mogen al de ballonnen de lucht in. Een topmoment ! Ook ouders kunnen mee participeren aan dit gebeuren.</p>	<p>6. Positieve ingesteldheid <i>lpl wero 0.3B</i></p> <p>13. Betrokken bezig zijn</p> <p>30. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl wero 0.3A</i></p>
ONT (JK + OK)	<p><u>2. Een vredeslied zingen met de hele school</u> Als je blij bent kan je zingen, je kan dit alleen maar het is zoveel leuker als je het samen met anderen doet. Samen hetzelfde doen en beleven.</p>	<p>9. Positieve ingesteldheid <i>lpl wero 0.3B-5.1D</i></p> <p>22. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.5A</i></p>
ONT (JK + OK)	<p><u>3. Bezoeken van de tentoonstelling met alle kleuterwerkjes</u> Kleuterwerkjes, van klein tot groot, van tekeningen tot drie-dimensionele werkjes worden uitgesteld. Deze kunnen door iedereen bekeken worden. Ook de ouders worden uitgenodigd. De kleuters zien hoe iedereen vorm geeft aan de 'vergeten' oorlog. Ze hebben ervoor gezorgd dat die niet meer vergeten zal worden.</p>	<p>22. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 4.7B</i></p> <p>38. Spreken over eigen muzische uitingen en die van anderen</p> <p>10. Positieve ingesteldheid <i>lpl muzische opvoeding 5 b/c</i></p>

EB (OK)	<p><u>4. Vrede : knutselen van een vredesduif in verschillende technieken</u> Het universeel symbool van de vrede wordt op verschillende manier gemaakt. Laat de kleuters zelf kiezen hoe ze dit doen. Je zal versted staan van hun creatieve inbreng.</p>	12. Initiatief nemen 35. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl wero 2.2B</i> 37. Eigen ervaringen creatief uitdrukken in muzische expressievormen
ZS (OK)	<p><u>5. Teken en van blij gezichtjes</u> Geen ruzie, geen verdriet, de rust is terug. Het is tijd om te vieren, om opnieuw te beginnen. Daar horen blij gezichten bij. Laat de kleuters de snoetjes tekenen en laat hen maar alles erbij tekenen wat hen blij maakt. Dit kan bij het monument gelegd worden.</p>	16. Gevoelens uitdrukken en verwerken 62. Kennis en ervaringen creatief voorstellen 41. Muzisch omgaan met materialen en beelden
OOL (JK + OK)	<p><u>6. Puzzel maken van een blij kind, van de vredesduif, van het volledig monument,...</u> De vrede mag getoond worden. Zorg dat de vrede de hele dag in alle activiteiten terug te vinden is. Ook in het puzzelen.</p>	27. Morele ontwikkeling <i>lpl taalbeschouwin 1,2,3</i> 66. Inzichten verwerven over de ruimte
OOL (OK)	<p><u>7. Uitknippen vredesduiven en rangschikken van groot naar klein of omgekeerd</u> Initiatieoefening voor de oudsten met de vredesduif als vredessymbool.</p>	61. Denkontwikkeling <i>lpl wiskunde MR 6</i>

ONT (OK)	<p><u>8. Brievenbusspel (doos vol gevoelens)</u> <u>Gevoelsprenten : blij, verdrietig, bang, boos</u> De 4 basisgevoelens zijn aan bod gekomen. Dit is het moment om ze vrij te laten exploreren met die ervaringen.</p>	<p>80. Ontwikkeling van de zelfsturing <i>lpl wero 0.8A</i></p> <p>3. Positieve ingesteldheid <i>lpl luisteren en spreken 1.14</i></p> <p>15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.3E, H</i></p>
EB (JK + OK)	<p><u>9. Spelen met ondeelbaar materiaal</u> Het doel van deze dag is om te spelen met materiaal die je niet kan delen. Ze zijn verplicht om samen te spelen, om samen afspraken te maken. Vooraf werden natuurlijk de andere stappen gezet.</p>	<p>21. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 0.5A</i></p> <p>22. Zich inleven in anderen</p>
ONT EB (JK + OK)	<p><u>10. Dansen met stokken en linten</u> <u>Muziek met gevoelens beluisteren – beleven, dansen op blij muziek</u> Het bevrijdingslied, een lied waarbij de mensen op straat kwamen, blijheid voor het weerzien van de familie, blij zijn voor de vrede, blijheid om het stoppen van de oorlog, het gevaar,...</p>	<p>15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 3.6A</i></p> <p>16. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 3.2A</i></p> <p>40. Muzisch omgaan met geluiden en muziek</p>
ZS (JK + OK)	<p><u>11. In de speelwerkplekken letten we op : we maken geen ruzie, we delen het speelgoed</u> <u>Materiaal om zich uit te leven : spelen met twee zonder elkaar pijn te doen</u> Best moeilijk om je energie te ventileren terwijl je moet rekening houden met een ander. Die ander wil dat misschien niet zo doen...</p>	<p>20. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 0.5</i> <i>lpl wero 4.14 A,B,C,D,E</i></p>

ONT EB (JK + OK)	<p><u>12. Ruzies zelf oplossen</u></p> <p>We kunnen ruzie op verschillende manieren oplossen. De juf kan hierbij helpen (jongste kleuters), de oudere kleuters kunnen zelf met oplossingen komen. Wijs hen op eerlijke en vreedzame oplossingen.</p>	20. Sociale ontwikkeling <i>lpl wero 0.5</i> <i>lpl wero 4.14 A,B,C,D,E</i>
ONT (JK)	<p><u>13. Tafelpoppenspel : Een pluim voor vrede</u></p> <p>Snoezel en Knol krijgen een heel belangrijke boodschap van de vredesduif en dat willen ze aan iedereen vertellen en doorgeven.</p>	25. Morele ontwikkeling <i>lpl wero 0.4</i> 72. Ervaringen uitwisselen
EB (JK + OK)	<p><u>14. Een gevoelsmeter accent blij zijn</u></p> <p><u>"Ik vind je lief"</u></p> <p>Het laatste basisgevoel wordt op de gevoelsmeter aangebracht.</p> <p>Hier kunnen verschillende activiteiten rond gevoel 'blij zijn' gegeven worden.</p> <p>De gevoelsmeter is af en kan nu gebruikt worden doorheen het jaar.</p> <p>Deze kan je volledig integreren in het klasgebeuren.</p>	15. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.3H</i> 16. Emotionele ontwikkeling <i>lpl wero 4.5C</i>

ANDERE IDEEËN EN ACTIVITEITEN

NOOIT
MEER
OORLOG

Activiteiten	Ontwikkelingsaspect
<p><u><i>Naar de bibliotheek</i></u> Op zoek naar boeken van vroeger, zoeken naar informatie over de oorlog. Proberen boeken te vinden die antwoorden kunnen geven op hun vragen.</p>	<p>67. Inzichten verwerven over de tijd 64. Inzichten verwerven over natuur en techniek 76. Kennismaken met geschreven taal</p>
<p><u><i>Filosofen over dood en oorlog</i></u> Kansen nemen om te denken en te spreken over de dood, bewust worden van wat de dood is, in gesprek stilstaan bij 'dood'. Kansen krijgen om te rouwen en gelegenheid krijgen om met verdriet bezig te zijn.</p>	<p>32. Godsdienstige ontwikkeling <i>lpl wero 0.3 D, 2.6 A/ B, 2.4 A</i> 15 – 16. Emotionele ontwikkeling</p>
<p><u><i>Gesprekje over mensen die gestorven zijn</i></u> Ritueel of gebed</p>	<p>31. Een religieuze verbondenheid ervaren 35. Vertrouwd worden met christelijke gebruiken en rituelen</p>

<p><u>Medailles maken</u></p> <p>Soldaten hebben voor ons gevochten. Daarom krijgen ze een medaille.</p>	<p>8. Zich geborgen voelen</p> <p>2. Zich als persoon iets waard voelen</p>
<p><u>Vaderlandertjes (zandzakje met aarde) maken</u></p> <p>In de zandtafel kunnen de kleuters kleine jute zakjes vullen met aarde. Ze doen ervaringen op met de aarde, het gewicht, volume,...</p>	<p>69. Inzichten verwerven over meten</p> <p>81. Iets te weten komen</p>
<p><u>Soldatentent maken</u></p> <p>In de klas maak je samen met de kleuters een tent.</p> <p>Materiaal en verkleedkledij krijgen een vaste plaats. Een greep uit de mogelijke materialen : Helmen, kledij, veldbed, gamellen, legerpakjes, verrekijsers,...</p>	<p>66. Inzichten verwerven over de ruimte</p> <p>20. Tot interactie komen</p>

<p><u>Code en morse activiteiten</u></p> <p>De communicatie verliep soms anders, er was toen geen fax of computer. Ze hadden een soort 'geheimtaal' waarmee ze iets konden vertellen aan de anderen. Dit was niet voor iedereen begrijpbaar.</p>	<p>76. Kennismaken met geschreven taal</p> <p>54. Nauwkeurig waarnemen</p>
<p><u>Een kind in de oorlog</u></p> <p>Bezoek van iemand die als kind leefde tijdens de oorlog en haar verhaal vertelt. Voedselschaarste, gebruik van bonnetjes, ruilhandel, olielampen, geen licht mogen gebruiken om zich te beschermen tegen vliegtuigen, geen radio mogen gebruiken, schuilkelders (onderstand), geluid van de sirene's, zelfbevoorrading van voedsel, winterhulp die zegeltjes uitdeelden voor voedsel met rantsoenering, beperking van verwarming, sprokkelen van voedsel, kolen, bij de sirene moest je heel vlug naar binnen gaan en in de schuilkelder schuilen,...</p>	<p>65. Inzichten verwerven over mens en samenleving</p> <p>22. Zich inleven in anderen</p> <p>10. Interesse hebben voor de anderen</p> <p>32. Stilstaan bij levenservaringen</p>
<p><u>Foto's van de oorlog laten meebrengen</u></p> <p>Cf boek 1914-1918</p>	<p>55. Intens kijken, wat zie je</p> <p>74. Visuele boodschappen interpreteren</p>
<p><u>Fantaseren over hoe we de oorlog kunnen oplossen.</u></p> <p>Bijvoorbeeld uitspraak Wannan (1^e kleuter) : 'Al de geweren kapot maken'.</p>	<p>83. Problemen oplossingsgericht oplossen</p> <p>72. Ervaringen uitwisselen</p>
<p><u>Memorie</u></p> <p>Een memorie kan je maken rond verschillende accenten. Bijvoorbeeld alles met de soldaten en het vervoer, de attributen van de soldaten, soldaten in actie, ...</p>	<p>74. Visuele boodschappen interpreteren</p> <p>81. Iets te weten komen</p>

<p><u>Doos vol gevoelens</u></p> <p>De vier basisgevoelens kunnen perfect toegepast worden in dit thema, hier kan de doos een goede ondersteuning bieden.</p>	<p>15. Gevoelens bij zichzelf en bij anderen herkennen</p> <p>3. Zich als persoon present stellen</p>
<p><u>Zandtafel met modder</u></p> <p>Naast de zandzakjes die ze kunnen vullen, kan je ook een bak voorzien waarin ze de aarde kunnen manipuleren. Ze leren zo de eigenschappen van de modder kennen en begrijpen hoe de levensomstandigheden van de soldaten waren.</p>	<p>57. Intens voelen</p> <p>81. Iets te weten komen</p> <p>64. Inzichten verwerven over natuur en techniek</p>
<p><u>In de poppenhoek : fantasiespel rond de familie van Victor</u></p>	<p>19. Rollen spelen</p> <p>22. Zich inleven in anderen</p> <p>43. Muzisch omgaan met spelend uitbeelden</p>
<p><u>Vrij schilderen</u></p> <p>Het is goed om de schildertafel tijdens dit project open te laten. Zo kunnen de kleuters, wanneer ze dit willen of behoefte hebben om iets te uiten, dit steeds doen.</p> <p>De onderwerpen kunnen heel uiteenlopend zijn. Je kunt goed zien waarmee ze vooral bezig zijn.</p>	<p>15. Gevoelens uitdrukken en verwerken</p> <p>37. Eigen ervaringen creatief uitdrukken in muzische expressievormen</p>
<p><u>Bewegingsopvoeding : soldatentraining</u></p> <p>Turnen, lopen, springen, klimmen en klauteren, sluipen,... zijn bewegingen die soldaten moeten oefenen. Zo blijven ze fit.</p>	<p>44. Grootmotorisch bewegen</p> <p>49. Dynamisch bewegen</p> <p>52. Fysieke fitheid verwerven</p>
<p><u>Materiaal voor de loopgraven</u></p> <p>Berlingske, takken, struiken, schmink, kartonnen wanden, vaderlandertjes, zandzakjes met aarde, planken</p>	

REDACTIE

Hoofdredactie :

Joost Dendooven

Redactie projectbundel lagere school :

Joost Dendooven

Carine Priem

Karel Suvéé

Redactie projectbundel kleuter :

Lut Beirens

Laetitia Verschaeve

Foto's :

Basisschool Mozaïek, Pastorieweg 4, 8310 Sint-Kruis Brugge

DANK AAN

De heer Paul Breyne, gouverneur van de provincie West-Vlaanderen.

De heer Gunter Pertry, gedeputeerde van de provincie West-Vlaanderen

De heer Rudy Theys, Kolonel-Vlieger, Militair commandant van de provincie West-Vlaanderen.

De heer Frederik Demeyere, coördinator "Oorlog en Vrede in de Westhoek".

Mevrouw Lies Laridon, burgemeester van Stad Diksmuide

De heer Stefaan Vergaerde, ouderraadslid Basisschool Mozaïek en commandant in de reserve.

De heer Joost Dendooven, directeur Basisschool Mozaïek.

De heer Marc Meganck, Stafmedewerker Militair commando van de provincie West-Vlaanderen en Commandant van het Vliegwezen

De heer Jan De Vos, voormalig provinciecommandant en Kapitein Ter Zee...

Het stadsbestuur van Stad Diksmuide.

De heer Chris Vandewalle, stadsarchivaris van Stad Diksmuide.

De heer Pieter ,t Kint, medewerker Stad Diksmuide

De heer Johan Verplancke, adjudant-majoor RSM ProvComd West-Vlaanderen.

De heer Eddy Clarysse, Belgische Oorlogs Evocatie Groep

De heer François Crepain, kolonel b.d. , voorzitter Mars en Mercurius Brugge

Mevrouw Carine Priem, lid werkgroep "nooit meer oorlog" Basisschool Mozaïek.

De heer Karel Suvéé, lid werkgroep "nooit meer oorlog" Basisschool Mozaïek.

Mevrouw Lut Beirens, lid werkgroep "nooit meer oorlog" Basisschool Mozaïek.

Mevrouw Laetitia Verschaeve, lid werkgroep "nooit meer oorlog" Basisschool Mozaïek.

Het leerkrachtenteam van Basisschool Mozaïek Sint-Kruis Brugge.

De heer Paul Jonckheere, voorzitter schoolbestuur Basisschool Mozaïek Sint-Kruis Brugge

De heemkundige kring Sint-Kruis Brugge.

... en niet te vergeten alle helpende handen en meewerkende vrijwilligers aan dit project.

